

dr Agnieszka Fluda-Krokos

Konsultacje z interesariuszami zewnętrznymi nt. programów studiów – sprawozdanie ze spotkania w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Jednym z działań podjętych w ramach instytutowego systemu zapewniania jakości kształcenia w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie było zorganizowane w dniu 14 marca 2013 r. spotkanie z interesariuszami zewnętrznymi. Głównym celem zebrania były konsultacje nt. programów studiów kształcących przyszłych bibliotekarzy oraz dostosowanie ich do oczekiwań potencjalnych pracodawców.

W spotkaniu trwającym ponad trzy godziny wzięło udział 21 zaproszonych gości oraz pracownicy Instytutu. Interesariusze zewnętrzni byli przedstawicielami różnego typu bibliotek krakowskich, dwóch skawińskich oraz towarzystwa związanego z bibliotekami. Szkoły wyższe reprezentowali: mgr Ewa Dobrzyńska-Lankosz – dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej (AGH), mgr Elżbieta Golec-Nycz – dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego (UEk), dr Aneta Januszko-Szakiel – dyrektor Biblioteki Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (BKA), dr Marek M. Górski – dyrektor Biblioteki Głównej Politechniki Krakowskiej (PK), mgr Magdalena Nagieć – dyrektor Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II (UPJPII), dr Bożena Pietrzyk – dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Rolniczego (UR), mgr Ewelina Poraj-Chlebowska – dyrektor Biblioteki Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej (PWST), dr Stanisław Skórka – dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej (UP), mgr Jadwiga Wielgut-Walczak – dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Sztuk Pięknych (ASP). Z grona placówek pedagogicznych swą obecnością uświetnili wydarzenie mgr Wanda Dudek – dyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie (PBW), mgr Krystyna Drożdżewicz – dyrektor Biblioteki Pedagogicznej w Skawinie (BP) oraz mgr Agnieszka Miśkiewicz i mgr Liliana Majda-Niezgoda z Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich (TNBSP). Na spotkaniu nie zabrakło także przedstawicieli księżnic publicznych, które reprezentowali: mgr Jerzy Woźniakiewicz – dyrektor Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej (WBP), mgr Jadwiga Wiatr – dyrektor Śródmiejskiej Biblioteki Publicznej (ŚBP), mgr Michał Grzeszczuk – dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Skawinie (MBP), mgr Izabela Ronkiewicz-Brağiel –

instruktor z Nowohuckiej Biblioteki Publicznej (NhBP), Elżbieta Rachwał – pracownik Krowoderskiej Biblioteki Publicznej (KBP). W obradach wzięli także udział: mgr Małgorzata Kremer – wicedyrektor Biblioteki Naukowej Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk (PAU), dr hab. Krzysztof Broński – dyrektor Biblioteki Międzynarodowego Centrum Kultury (MCK), dr Paweł Wierzbicki – dyrektor Biblioteki Muzeum XX. Czartoryskich (MCz).

Po części towarzyskiej, rozpoczynającej spotkanie, gości oficjalnie przywitał dr Michał Rogoż, p.o. dyrektora Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. Wszystkich zebranych powitał także dziekan Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Pedagogicznego – dr hab. prof UP. Bogusław Skowronek, który z satysfakcją przyjął informację o zorganizowaniu spotkania, zwłaszcza w sytuacji, gdy statystyka czytelnictwa w Polsce odnotowuje kolejne wartości spadkowe¹.

Następnie dr Agnieszka Fluda-Krokos przedstawiła zarys obowiązujących przepisów regulujących szkolnictwo wyższe, skutki wprowadzenia Krajowych Ram Kwalifikacji do kształcenia na poziomie wyższym (studia I, II i III stopnia) oraz obowiązujący program nauczania na kierunku Informacja Naukowa i Bibliotekoznawstwo w Uniwersytecie Pedagogicznym. Kończąc prezentację, wymieniła kilka zagadnień mających być podstawami do dyskusji – bibliotekarz w zmieniającym się środowisku bibliotecznym, biblioteka – trzecie miejsce, zbiory, czytelnik --> użytkownik --> klient, efekty kształcenia (wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne). Dyskusję moderował dr Michał Rogoż, protokołował mgr Leszek Żyła.

Jako pierwsza głos zabrała E. Dobrzyńska-Lankosz (AGH), dziękując w imieniu członków Krakowskiego Zespołu Bibliotecznego² za zorganizowanie spotkania. Mówiąc z perspektywy bibliotek naukowych, stwierdziła, że w tych typach placówek potrzebni są

¹ W raporcie Biblioteki Narodowej *Spółeczny zasięg książki w Polsce w 2012 r.* opartym na próbie 3000 przebadanych stwierdzono, że jedynie 11% respondentów zaliczyć można do grona czytelników rzeczywistych (przeczytali siedem lub więcej książek). Prawie 61% zadeklarowało, że w 2012 r. nie przeczytało ani jednej książki, 27% przeczytało 1-5 książek (zob.: *Spółeczny zasięg książki w Polsce w 2012 r.*, [on-line] <http://www.bn.org.pl/download/document/1362741578.pdf>. [Dostępny: 22 marca 2012 r.]

² Krakowski Zespół Biblioteczny założono w 1994 r. Do głównych jego zadań należy współpraca w zakresie gromadzenia zbiorów, ze szczególnym uwzględnieniem czasopism naukowych, komputeryzacji procesów bibliotecznych, koordynacji współpracy bibliotek KZB z narodowym katalogiem NUKAT i realizacji Projektu Automatyzacji Bibliotek Krakowskiego Środowiska Naukowego, doskonalenia umiejętności zawodowych. KZB współtworzy obecnie 16 bibliotek (Uniwersytetu Ekonomicznego, Akademii Górniczo-Hutniczej, Akademii Muzycznej, Uniwersytetu Pedagogicznego, Uniwersytetu Rolniczego, Akademii Sztuk Pięknych, Akademii Wychowania Fizycznego, Międzynarodowego Centrum Kultury, Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej, Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, Politechniki Krakowskiej, Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk, Biblioteka Jagiellońska, Biblioteka Medyczna UJ, Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN). [Źródło: <http://www.kzb.krakow.pl/index.php>].

absolwenci wszechstronnie wykształceni, po ukończeniu całego cyklu studiów (3 + 2). Studia licencjackie nie dają satysfakcjonujących kwalifikacji. Temat kontynuował M. Górski (PK), zaznaczając, iż wymarzony absolwent to taki, który jest nie tylko doskonałym rzemieślnikiem, lecz także osobą otwartą na różne obszary badawcze związane z bibliotekarstwem. Na umiejętności praktyczne, zwłaszcza z zakresu opracowania zbiorów i znajomości języka angielskiego, zwróciła również uwagę A. Januszko-Szakiel (KAFM). Bibliotekarz nowej generacji powinien także być osobą kreatywną i zorganizowaną, posiadać umysł otwarty na nowe działania i wyzwania.

Kolejnym zasygnalizowanym problemem było przygotowanie absolwenta wszechstronnego, gotowego do pracy w każdym typie bibliotek. Pracodawcy zauważyli, że w trakcie nauki zmienia się nastawienie studentów do pracy w bibliotekach. Praktykanci z I stopnia studiów odbywający praktyczne przygotowanie do zawodu w placówkach bibliotecznych, najczęściej nie są zainteresowani zatrudnieniem w bibliotece, większość z nich nie wyraża chęci podjęcia takiej pracy. Sytuacja zmienia się wraz ze zdobywaniem coraz większych umiejętności i wiedzy oraz poznawaniem bibliotekarstwa od strony praktycznej. Zdecydowanie większa liczba studentów II stopnia deklaruje chęć podjęcia pracy w zawodzie i składa swoje aplikacje po ukończeniu studiów.

Uczestnicy dyskusji zgodnie stwierdzili, że poza odpowiednim wykształceniem, bardzo istotne wśród cech, jakie powinien posiadać absolwent, są kreatywność i dobry kontakt z czytelnikiem. Dyrektor J. Wiatr (ŚBP) zaznaczyła przy okazji, że ok. 90% zatrudnianych w filiach Śródmiejskiej Biblioteki Publicznej stanowią absolwenci Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego.

Nawiązując do zagadnienia kreatywności, M. Rogoż (UP) postawił pytanie, na ile kreatywność można wykształcić, a na ile jest ona cechą osobowościową. W odpowiedzi M. Grzeszczuk (MBP) stwierdził, że kreatywność nie jest umiejętnością związaną z kształceniem uniwersyteckim – student albo jest osobą kreatywną, albo nie. W trakcie studiów ważne jest, by móc stwierdzić, czy dana jednostka nadaje się do pracy w bibliotece czy też nie. Praktyka kształcenia zaś powinna być dostosowana do potrzeb rynku.

Temat umiejętności praktycznych poruszyła następnie E. Golec-Nycz (Uek). Studenci odbywający praktyki w Bibliotece Głównej Uek często przychodzą, nie mając odpowiedniego przygotowania teoretycznego i praktycznego (praktyki na II roku studiów I stopnia). Należałoby tak skonstruować program studiów, by na praktyki kierować studentów dopiero po zaliczeniu pewnej dozy wiadomości niezbędnych do podejmowania podstawowych zadań bibliotecznych.

Następnie głos zabrał J. Woźniakiewicz (WBP), odnosząc się do trzech zasadniczych obszarów efektów kształcenia, jakie powinien posiadać absolwent studiów bibliotekoznawczych. Przede wszystkim solidna wiedza teoretyczna powinna być poparta umiejętnościami praktycznymi. Współczesny bibliotekarz musi swobodnie poruszać się w świecie nowych technologii, znać język angielski oraz kreatywnie podchodzić do powierzonych mu obowiązków. W zakresie kompetencji społecznych konieczna jest natomiast empatia, otwartość, przyjazność, komunikatywność oraz gotowość do ciągłego doksztalcania. Zabierając głos, dyrektor WBP poruszył także istotny temat praktyk, które w obecnej formie mają wymiar 60 h i realizowane są przez jeden dzień w tygodniu w cyklu dziesięciodniowym. Jeszcze kilka lat temu praktyki miały charakter ciągły, trwały np. dwa tygodnie i przynosiły dużo lepsze rezultaty. Obecnie student w każdym tygodniu dostaje do zrealizowania niewielki wycinek obowiązków bibliotecznych, który musi zakończyć w ciągu sześciu godzin. Do formuły praktyk odniósł się następnie M. Grzeszczuk (MBP), popierając postulat przedmówcy o powrocie do realizacji praktyki w formie ciągłej. Do tematu praktyk nawiązała także dr Wanda Matras-Mastalerz (UP), dziękując bibliotekom za przyjmowanie studentów i pomoc w ich kształceniu. Jak zauważyła dr Agnieszka Fluda-Krokos (UP), poprzez praktyki realizowane są efekty kształcenia, dlatego też studenci odbywający praktyki nie mają jeszcze pełnej wiedzy bibliotekoznawczej, którą pogłębiają i doskonalamy właśnie poprzez praktyczną naukę przedmiotu.

M. Górski (PK) zwrócił uwagę na brak umiejętności autopromocyjnych – absolwenci nie potrafią się reklamować i odpowiednio zaprezentować potencjalnemu pracodawcy. Gorzej, kandydaci do pracy wpisują czasem w CV rzeczy, o których nie mają pojęcia (np. o operze jako hobby), a zapytani o nie, nie potrafią odpowiedzieć.

Kolejno głos zabrał K. Broński (MCK), poruszając kwestię kandydatów na studia i takie sformułowanie opisu sylwetki absolwentów, by przyciągnąć jak najlepszych absolwentów szkół średnich. Być może należałoby zwiększyć liczbę specjalizacji i godzin z wybranych przedmiotów, a także zmniejszyć liczbę zakładanych efektów kształcenia, co pozwoliłoby na doprecyzowanie sylwetki absolwenta. Ważnym i wymaganym elementem przy tworzeniu programów studiów powinno być umiędzynarodowienie procesu kształcenia poprzez wykłady w języku obcym oraz wymianę studentów w ramach programu Erasmus. Należałoby także zastanowić się nad tym, jakich kandydatów przyjmować na II stopień studiów³. Do problemu kandydatów odniósł się do tego także G. Nieć (UP) stwierdzając, iż

³ Zgodnie z założeniami Procesu Bolońskiego model studiów 3 + 2 oraz rozliczanie osiągniętych efektów przy pomocy punktów ECTS ma umożliwić studentom zdobywanie wykształcenia z różnych dziedzin. Jednak

wiele w procesie kształcenia zależy od samych absolwentów szkół średnich, którzy zgłaszają się na studia bibliotekoznawcze.

Odnosząc się do dotychczas poruszanych zagadnień S. Skórka, występujący w roli i dyrektora biblioteki (UP), i pracownika naukowo-dydaktycznego informacji naukowej i bibliotekoznawstwa (UP), zauważył, że uzyskanie sylwetki idealnego absolwenta, spełniającego wszystkie wymagania rynku pracy, wymagałoby zwiększenie o kilkadziesiąt godzin zajęć realizowanych na studiach. Z przyczyn obiektywnych nie jest to jednak możliwe.

Następnie głos zabrały A. Miśkiewicz i L. Majda-Nieźgoda (TNBSP) reprezentujące środowisko bibliotekarzy szkolnych, stwierdzając, że dyrektorzy szkół zatrudniając pracownika w bibliotece oczekują przede wszystkim nauczyciela, w drugiej zaś kolejności bibliotekarza. Podtrzymując ten temat, głos zabrała W. Dudek (PBW), mówiąc, iż kiedyś w placówkach pedagogicznych zatrudniano nauczycieli, którzy uzupełniali kwalifikacje i wtórnie stawali się bibliotekarzami. Obecnie absolwentom bibliotekoznawstwa brakuje umiejętności wystąpień, prowadzenia lekcji biblioteczkich. Dodatkowo w bibliotekach pedagogicznych od kandydatów wymagane jest przygotowanie pedagogiczne. I. Ronkiewicz-Brągiel (NhBP) zwróciła uwagę, iż zatrudniając absolwenta, oczekuje się od niego podstawowych umiejętności bibliotekarskich, które są doskonalone w trakcie pracy. W poznawaniu absolwenta sprawdza się, jak zauważył J. Woźniakiewicz (WBP), forma wolontariatu, która pozwala na obiektywną ocenę jego umiejętności i predyspozycji. Z kolei B. Pietrzyk (UR) zauważyła, że dobrą formą kształcenia przyszłych bibliotekarzy są wyjścia do różnego rodzaju bibliotek.

Poruszając problem ofert pracy dla bibliotekarzy i zatrudniania osób z odpowiednimi kwalifikacjami, W.M. Kolasa (UP) zauważył, że dobrą praktyką byłoby stworzenie systemu współpracy pomiędzy pracodawcami a Instytutem, do którego mogliby się zwracać z prośbą o opinię nt. kandydatów do pracy.

Zamykając dyskusję, dr Ewa Wójcik (UP) przytoczyła dane liczbowe z analizy ankiet absolwentów w roku 2011, z których wynika, że 57% absolwentów kierunku Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo Uniwersytetu Pedagogicznego pracuje w zawodzie, a aż 78% zmieniłoby miejsce zamieszkania, gdyby wymagało tego uzyskanie odpowiadającego ich oczekiwaniom miejsca zatrudnienia. Zebranie zakończył dr Michał Rogoż (UP), dziękując

w praktyce jest to sprawa dyskusyjna – absolwent II stopnia studiów danego kierunku otrzyma taki sam dyplom i tytuł jak student, który ukończył I i II stopień tego kierunku.

gościom za przybycie i aktywny udział w dyskusji oraz zachęcając do dalszej wymiany poglądów.

Uczestnicy zebrania aktywnie zabierali głos na temat kolejnych pojawiających się zagadnień. Wziąwszy pod uwagę trzy zaproponowane obszary dyskusji o kształceniu przyszłych bibliotekarzy – wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne – i uwagi związane z oczekiwaniami wobec pracowników, zarysowano obraz absolwenta oczekiwanego. Przede wszystkim musi to być osoba wszechstronna i kreatywna, wykazująca się nie tylko doskonałym przygotowaniem teoretycznym, lecz także praktycznym, oraz posiadająca umysł otwarty na wszelkie nowości, jakie pojawiają się w sferze bibliotekarstwa. Jednym z oczekiwań jest także znajomość języka angielskiego oraz środowiska nowoczesnych multimediów, coraz liczniej obecnych w bibliotekach. Wysoko cenione są także umiejętności związane z pozyskiwaniem funduszy, przygotowaniem projektów oraz działaniami promocyjnymi biblioteki. Nie mniej ważne wydają się być cechy osobowościowe niezbędne do obsługi czytelników i użytkowników informacji, czyli empatia i znajomość odpowiednich zasad komunikacji interpersonalnej.

Spotkanie, jak podkreślali goście, miało jeszcze jeden ważny wymiar – integrację krakowskiego środowiska bibliotekarskiego. Pozostaje wyrazić nadzieję na kolejne tego typu fora wymiany poglądów praktyków i teoretyków współczesnego bibliotekarstwa – dwóch grup mających największy wpływ na rolę i postrzeganie bibliotek w zmieniającym się środowisku informacyjnym.

[Źródło: „Bibliotekarz”. – 2013, nr 5, s. 37–40]